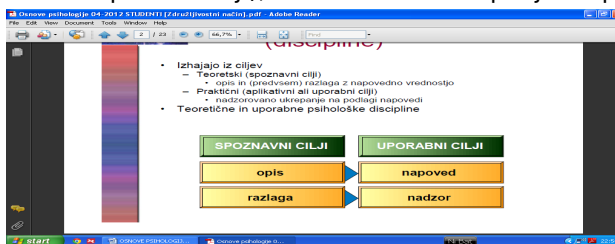

PSIHOLOŠKE PANOGE (DISCIPLINE)

- ❖ Izhajajo iz ciljev
 - o Teoretski (spoznavni cilji); opis in (predvsem) razlaga z napovedno vrednostjo
 - o Praktični (aplikativni ali uporabni cilji); nadzorovano ukrepanje na podlagi napovedi

TEORETSKE PSIHOLOŠKE PANOGE

- ❖ To so obča psihologija = eksperimentalna psihologija, kognitivna psihologija, razvojna psihologija, socialna psihologija, psihologija osebnosti, okoljska psihologija, psihološka metodologija in psihometrija, psihopatologija, živalska psihologija in primerjalna psihologija.

OBČA PSIHOLOGIJA

Obča in eksperimentalna psihologija ugotavljata splošne duševne zakonitosti pri normalnih odraslih osebah. Predmet njunega proučevanja so normalni duševni procesi in funkcije – spoznavni (kognitivni), motivacijski in čustveni. Obča psihologija je nekak teoretski temelj psihološke znanosti. Ukvarja se z vsemi pomembnimi vidiki osnovnega duševnega delovanja, z zaznavanjem, učenjem, mišljenjem, motivacijo in čustvovanjem. Eksperimentalna psihologija je druga oznaka za temeljno psihološko disciplino, s katero pa želimo še posebej poudariti, da so njena spoznanja pridobljena z eksperimentalnim raziskovanjem.

- ❖ Temeljni procesi
- ❖ Najbolj bazična disciplina
- ❖ Običajni, splošni duševni pojavi

KOGNITIVNA PSIHOLOGIJA

Kognitivna psihologija je disciplina, ki jo lahko štejemo v sklop obče psihologije, spričo pomembnosti kognitivnih procesov pa lahko v njej vidimo tudi samostojno panogo. Proučuje človekovo spoznavno in umsko delovanje, njegov spomin in njegove kapacitete in mehanizme za prejetje, ohranjanje in predelovanje informacij.

- ❖ Zakaj se nekdo hitreje uči, kot drug

PSIHOLOGIJA OSEBNOSTI

Raziskuje značilnosti celostnega duševnega delovanja in obnašanja posameznikov. Ugotavlja zakonitosti osebnostnega delovanja posameznika, njegove individualne značilnosti (lastnosti, poteze, sloge delovanja). Proučuje načine zaznavanja in ocenjevanja, strukturo osebnosti (tipe, poteze, dimenzije in sloge), osebnostno dinamiko (gone, potrebe, motive, cilje, interese, vrednote, konflikte, frustracije, obrambne mehanizme, strese in krize), razvoj osebnosti. Posebej se ukvarja z integralnimi psihičnimi strukturami in mehanizmi (jaz, identiteta, samopodoba) in z dometi ter potenco človekove osebnostne rasti. S psihologijo osebnosti je precej povezano proučevanje medosebnih razlik, zlasti razlik v osebnostnih lastnostih med posamezniki (diferencialna psihologija).

RAZVOJNA PSIHOLOGIJA

Ugotavlja zakonitosti razvoja duševnih pojavov in proučuje značilnosti posameznih razvojnih obdobj. Zanimajo jo vidiki filogenetskega in ontogenetskega duševnega razvoja. Razvojna psihologija raziskuje razvoj posameznih psihičnih procesov in funkcij (npr. umski razvoj, čustveni razvoj, socialni razvoj, razvoj moralnega presojanja) in celostni razvoj posameznika. Usmerja se k proučevanju razvojnih stopenj – prenatalnega obdobja, otroštva (otročka psihologija), mladostništva, odraslosti in starosti (gerontopsihologija). Posebno področje proučevanja je razvoj duševnosti v človekovi evoluciji in filogenezi, kjer se psihološke hipoteze in spoznanja povezujejo z antropološkimi, arheološkimi in zgodovinskimi (zgodovinska psihologija, arheopsihologija).

SOCIALNA PSIHOLOGIJA

Proučuje družbene, medosebne (interpersonalne, interakcijske) vidike duševnosti. Zanimajo jo duševni pojavi in obnašanje v družbenih odnosih ter situacijah. Ukvarja se s procesom socializacije, socialnega oblikovanja duševnosti in osebnosti, raziskuje psihološke vidike socialnega obnašanja (npr. socialne vloge, položaje, socialne norme), proučuje socialno zaznavanje in socialno dinamiko. Ugotavlja tudi zakonitosti delovanja manjših skupin (skupinska psihologija, skupinska dinamika). Posebno področje psihološkega proučevanja je tudi duševni vidik delovanja množic (množična psihologija, psihologija mase), sporazumevanja in komunikacije (psihologija komunikacije), množičnih medijev, vodenja, vladanja in drugih socialnih pojavov.

OKOLJSKA = EKOLOŠKA PSIHOLOGIJA

Se ukvarja z vplivom okoljskih dejavnikov na duševno delovanje. Človeka jemlje kot del ti. ekosistema, kjer posamezne prvine sistema delujejo ena

na drugo. Okoljska psihologija raziskuje vpliv naravnega (fizikalnega in biološkega) okolja, ožjega in širšega bivalnega okolja (stanovanjskega, podeželskega in mestnega, npr. ruralna in urbana psihologija).

- ❖ Vpliv okoljskih (fizičnih) dejavnikov na človeka
- ❖ Različno počutje v predavalnici vs. na svežem zraku

PSIHOLOŠKA METODOLOGIJA

Proučuje in razvija splošne metode psihološkega raziskovanja, tako diagnostične (psihodiagnostika), kot funkcionalne (npr. eksperimentalne in mul-tivariatne metode). S psihodiagnostiko se povezuje psihometrija, disciplina ki raziskuje in oblikeje načine in postopke merjenja psihičnih, osebnostnih in vedenjskih lastnosti.

PSIHOPATOLOGIJA

Proučuje nenormalne in bolezenske duševne pojave. Je ena izmed najpomembnejših teoretskih osnov uporabnih panog, zlasti klinične psihologije, psihiatrije, psihologije zdravja in medicinske psihologije.

- ❖ Ravno nasprotno kot osnove psihologije
- ❖ Ukvarja se z odklonskimi, najbolj skrajnimi vedenji

PRIMERJALNA = KOMPARATIVNA PSIHOLOGIJA IN ZOOPSIHOLOGIJA

Raziskujeta značilnosti in zakonitosti duševnega delovanja živali in primerjata to delovanje s psihično dejavnostjo pri človeku. Sta blizu biološkim disciplinam, ki proučujejo značilnosti živalskega obnašanja, npr. etologiji.

<p>VSE TEORETSKE PANOGE se med seboj povezujejo, zato je dobro poznavanje vseh izjemnega pomena.</p>

APLIKATIVNE / UPORABNE PSIHOLOŠKE PANOGE

- ❖ Ko osvojiš teorijo, ugotoviš, da je to znanje zelo uporabno v praksi.
- ❖ Znanstvena psihologija je bila ob svojem nastanku konec 19. stoletja še povsem teoretska znanost. Vendar je postalo kmalu jasno, kako velika je uporabna vrednost psiholoških spoznanj. In že zelo hitro so se pojavili začetki uporabne psihologije. V začetku tega stoletja bi lahko govorili že celo o oblikovanju prvih panog uporabne psihologije. To so klinična psihologija, psihologija dela (industrijska psihologija) in šolska psihologija. Velik napredek in zlasti pomen in uveljavitev psihologije je v znatni meri posledica dejstva, da so psihološka spoznanja s

poznanstvenjem psihologije pridobila izjemen praktičen pomen – postala so uporabna in funkcionalna (v tem pogledu je Jamesova funkcionalna usmeritev bistveno več prispevala kot Wundtov strukturalizem).

- ❖ Obstaja še več drugih psiholoških panog, ki so bolj specializirane, znotraj njih so lahko »podpanoge«. Med pomembnejšimi so psihologija športa, psihologija prometa, politična psihologija, vojna (vojaška, obrambna) psihologija, forenzična (kazenska) in sodna psihologija ... Nekatero med njimi so se živahno razvile prav v zadnjem času (npr. psihologija športa, psihologija prometa), druge imajo že lepo tradicijo (npr. vojna, forenzična in sodna psihologija).
- ❖ Sem spadajo klinična psihologija, medicinska psihologija in psihologija zdravja; pedagoška psihologija in šolska psihologija; psihologija dela in organizacije, psihologija vodenja in psihologija upravljanja; ekonomska psihologija, psihologija potrošnje, psihologija trženja; vojna (vojaška psihologija), sodna psihologija, forenzična psihologija; psihologija športa; psihologija prometa; psihologija umetnosti, psihologija glasbe; psihologija politike; psihologija družine

KLINIČNA PSIHOLOGIJA

Uporablja psihološka spoznanja pri obravnavanju duševnih in osebnostnih problemov, težav, motenj ter odklonov in jih skuša reševati oziroma odpravljati. Ima kar precejšnjo (tudi že predznanstveno) zgodovinsko tradicijo. Mnoge pomembne teoretične izsledke so v zakladnico psihološkega znanja prispevali prav raziskovalci, ki so skušali pomagati pri odpravljanju in zdravljenju psihičnih motenj in obolenj (npr. Freud, Adler, Jung, Rogers, Kelly). V teku razvoja se je klinična psihologija hitro širila in je kmalu postala ena izmed vodilnih poklicnih dejavnosti v psihološki stroki. Usmerja se v razvijanje metod kliničnega opazovanja, svetovanja, tretmaja in psihoterapije. Njena vloga in pomen v razvitem svetu še vedno naraščata. Od klinične psihologije moramo ločevati sorodni disciplini kot sta zdravstvena psihologija in medicinska psihologija.

- ❖ Zdravstvena psihologija se ukvarja s psihološkimi vidiki zdravja, npr. vplivom duševnih dejavnikov na zdravstveno stanje posameznikov in skupin in obratno, za vpliv zdravja in bolezni na duševno delovanje.
- ❖ Pri medicinski psihologiji pa gre za uporabo psiholoških spoznanj v medicinski praksi, npr. Pri delu z bolniki.

Te stvari so bile v preteklosti povezane s tabuji. Pri nas pa še vedno ... S padanjem predsodkov, klinični psihologi dobivajo večjo populacijo pacientov. Ta panoga bo vse bolj aktualna zaradi hitrega načina življenja.

PSIHOLOGIJA DELA IN ORGANIZACIJE

Psihologija dela in organizacije uporablja psihološka spoznanja na celotnem področju človekovega dela in proizvodnje. Najprej se je oblikovala predvsem kot uporaba psiholoških spoznanj pri poklicnem delu

(poklicna psihologija), v industriji (industrijska psihologija), pri prilagajanju delovnim zahtevam in razmeram, načrtovanju in organizaciji dela (ergonomija, inženirska psihologija, organizacijska psihologija), v novejšem času pa se je močno povezala s področji ekonomske psihologije (glej naslednji razdelek). Med njimi velja omeniti psihologijo trženja, poslovanja in reklame.

PSIHOLOGIJA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA, PEDAGOŠKA IN ŠOLSKA PSIHOLOGIJA

Uporabljajo psihološka spoznanja na področju vzgoje, izobraževanja in šolanja. Tudi to področje je med najbolj zasedenimi področji zaposlovanja v psihološki stroki. Ukvarja se predvsem z oblikovanjem dejavnikov, ki omogočajo večjo učno uspešnost, vzpostavljati skuša dobre odnose v razmerjih učenec - učitelj, učenec - učenec in učitelj - učenec - starši, zagotoviti želi uspešno delovanje šole kot sistema. Šolska psihologija skuša v sodelovanju z drugimi strokami odstranjevati izvire motenj in težav pri učenju in pri delovanju šole ter prispevati k izboljševanju šolskega sistema in šolske politike (šolske doktrine).

VOJAŠKA PSIHOLOGIJA

- ❖ Človeka je potrebno zmotivirati, da so pripravljeni dejansko ustreliti človeka
- ❖ Motivacija, spodbujanje vojaka

FORENZIČNA PSIHOLOGIJA

- ❖ Serijski morilci
- ❖ Prištevnost morilcev ob izvajanju umora

SODNA

- ❖ Poligrafi na sodiščih

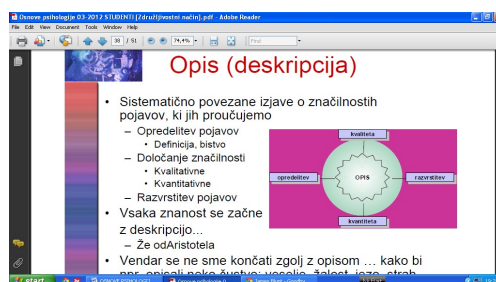
TEMELJI CILJI IN PROBLEMI

4 TEMELJNI CILJI

- OPIS – klient ti opiše problem, posluššaš ugotoviti, ali imajo sorodniki podobne probleme, mogoče je problem nek specifičen dogodek
- RAZLAGA – posluššaš razložiti zakaj prihaja do takšnih občutkov, mogoče pretekle izkušnje
- NAPOVED – če razumemo mehanizem težave pri človeku, napovemu mu kaj ga čaka, če ne bomo ukrepali, se bodo težave stopnjevale, bodo izvenele ...
- SPREMINJANJE – poskušaš nekaj spremeniti, to je tvoj glavni cilj

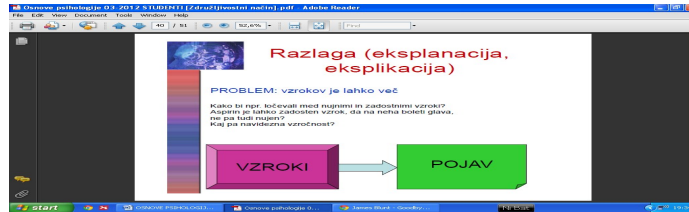
OPIS = DISKRIPCIJA

- ❖ Sistematično povezane izjave o značilnostih pojavov, ki jih proučujemo
 - o Opredelitev pojavov: definicija, bistvo
 - o Določanje značilnosti: kvalitativne / kvantitativne
 - o Razvrstitev pojavov
 - o Vsaka znanost se začne z deskripcijo; že od Aristotela naprej
- ❖ Vendar se ne sme končati zgolj z opisom ... Kako bi npr. opisali neko čustvo: veselje, žalost, jezo, strah, ljubezen bi to zadoščalo?
- ❖ Je ključna faza, ampak ne zadostna

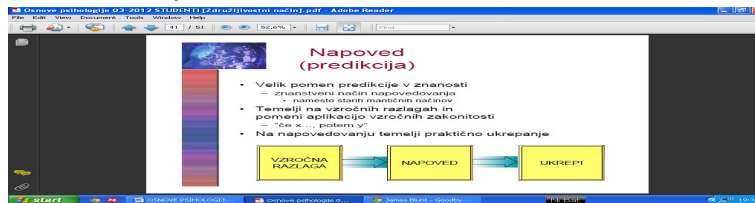
RAZLAGE = EKSPLANACIJA = EKSPILACIJA

- ❖ Potrebno je poiskati vse dejavnike za pojav, ne le vzročne (štoklje – otroci – podeželje)
- ❖ Vzročno pojasnjevanje omogoča napoved in načrtno spreminjanje (modifikacijo, kontrolo) pojavov
- ❖ PROBLEM: vzrokov je lahko več
 - o Kako bi npr. ločevali med nujnimi in zadostnimi vzroki?
 - o Aspirin je lahko zadosten vzrok, da na neha boleti glava, ne pa tudi nujen?
 - o Kaj pa navidezna vzročnost?

NAPOVED = PREDIKCIJA

- ❖ Velik pomen predikcije v znanosti □ znanstveni način napovedovanja (namest tarih manitičnih načinov)
- ❖ Temelji na vzročnih razlagah in pomeni aplikacijo vzročnih zakonitosti □ če x ... potem y
- ❖ Na napovedovanju temelji praktično ukrepanje
- ❖ Poiskati je potrebno jasne vzročne ojave, občutki, jasnovidnost, defenitivno niso dovolj

NADZOR = SPREMINJANJE = KONTROLA = MODIFIKACIJA

- ❖ Praktično ukrepanje na podlagi napovedovanja
- ❖ Nadzorovano, sistematično koristno ukrepanje
- ❖ PRIMERI v aplikativni psihologiji □ svetovanje, tretma, terapija, učenje, trening ...

NAJPOMBNEJŠI PROBLEMI, KI JIH RAZISKUJEMO V PSIHOLOGIJ

TEMELJNI PSIHIČNI PROCESI IN FUNKCIJE

V prvi vrsti ima psihologija nalogo, da razišče osnovne zakonitosti psihičnega delovanja: kako in zakaj se oblikuje naša zavest, različna zavestna stanja, kako in zakaj čustvujemo, kako izražamo svoja čustva, kateri so naši glavni motivi, potrebe, interesi, cilji, kaj nas pri njihovem doseganju ovira in obremenjuje, kako in zakaj zaznavamo, mislimo, presojamo, se učimo, rešujemo probleme, kakšna so naša stališča, prepričanja, vrednote itd.

ZVEZE MED PROCESI IN FUNKCIJAMI

Psihologija hoče ugotoviti, kako so psihični procesi povezani, kako se združujejo in kako vplivajo drug na drugega, npr. kako se povezujejo in kako medsebojno vplivajo čustveni, motivacijski in spoznavni procesi.

- ❖ Motivacijski procesi so neposredno povezani s čustvi

MEDOSEBNE IN SKUPINSKE RAZLIKE

Psihologija in psihologi hočejo ugotoviti, kako in zakaj se razlikujemo med seboj, kako in zakaj se pojavljajo psihološke in osebne razlike glede na spol, starost in druge demografske značilnosti, ugotoviti hočejo v čem smo si bolj, v čem manj podobni.

- ❖ Kako se posameznik razlikuje od drugega posameznika
- ❖ Kako se pripadnik neke skupine razlikuje do drugega pripadnika iz druge skupine

OSEBNOST, OSEBNOSTNE LASTNOSTI

Psihologe zanima, kako in zakaj se oblikujejo osebne lastnosti, stanja, razpoloženja, vloge, kako in zakaj se oblikuje osebnost in njena področja, temperament, značaj, konstitucija in sposobnosti, npr. inteligentnost, ustvarjalnost, modrost. Kako in zakaj se oblikujejo naša emocionalna, socialna, moralna, duhovna inteligentnost. Kako vplivajo psihične in osebne lastnosti na naše obnašanje, na življenje, na kakovost življenja, dobro počutje, srečo, zadovoljstvo z življenjem, na psihično blagostanje in zdravje, kako vplivajo na naše šolsko in poklicno delo, na naše medsebojne odnose, na odnose med spoloma, na izobraževanje, na vzgojo?

- ❖ Kaj je osebnost, kaj jo sestavlja?
- ❖ Katere so osnovne osebne lastnosti, s katerimi lahko opišemo osebo?
- ❖ Kako funkcionirajo različne duševne lastnosti, konstrukti, osebne poteze, temperament, čustvena in socialna inteligentnost, torej vse stvari, ko sooblikujejo osebnost

SAMOPODOBA, SAMOSPOŠTOVANJE

Kako in zakaj se oblikuje naša samopodoba, kakšne so njene sestavine, kako in zakaj se oblikuje vrednotenje samega sebe, naše samospoštovanje, kako samopodoba in samospoštovanje vplivata na vse pomembne vidike našega življenja.

- ❖ Načeloma bi morali vsi imeti pozitivno mnenje o sebi
- ❖ Kako koncept samopodobe vpliva na naše življenje

PSIHIČNI IN OSEBNOSTNI RAZVOJ

Kako in zakaj nastajajo, se oblikujejo in spreminjajo, se skratka razvijajo posamezni psihični procesi in funkcije, a tudi kako se razvija celotna osebnost. Kakšno vlogo pri tem imajo dejavniki dednosti, okolja in naše lastne aktivnosti.

❖ Kaj se dogaja z nami tekom našega razvoja?

SOCIALNI ODNOSI

Psihologe zanima, kako se oblikujejo naši medosebni odnosi, naši odnosi z drugimi, naši družinski odnosi, kakšen vpliv na nas ima naše kulturno in socialno okolje. Kako vplivajo na nas socialne institucije, skupine, množica. Kako starši, sorojenci, vzgojitelji, učitelji vrstniki, znanci, prijatelji, predpostavljeni, podrejeni. Kako vplivajo razni mediji, npr. knjige, revije, televizija, računalništvo, kako vpliva na nas kiberprostor, kako virtualna resničnost?

- ❖ Odnosi, ki nas spremljajo močno determinirajo in oblikujejo naše vedenje
- ❖ Kako vplivajo drugi na nas?
- ❖ Kako vpliva določen posameznik na nas? Se drugače obnašamo?
- ❖ Kako deluje množica na posameznika? Npr. obnašanje v predavalnici in na tekmi
- ❖ Primer v Romunji: policisti v civilu s transparenti, odziv množice 1. odobravajo režim 2. manjše skupine ne odobravajo režima 3. Vse več ljudi proti režimu, identifikacija z maso množice pri policistih

PSIHIČNO ZDRAVJE, PROBLEMI IN MOTNJE

Psihologe seveda tudi zelo zanima, kako in zakaj nastajajo, se oblikujejo in razvijajo psihični problemi, težave in motnje, od najblažjih, do najhujših.

KAKO BOLJE RAZUMETI SEBE IN DRUGE

Zanima psihologe še posebej zato, ker hočejo na podlagi psiholoških spoznanj razumeti človekovo duševnost, obnašanje in osebnost, tako pri samem sebi, kot pri drugih; obenem hočejo s širjenjem psiholoških spoznanj omogočiti tudi ostalim boljše razumevanje sebe in drugih.

KAKO RAZUMETI IN VPLIVATI NA STRES, FURSTRACIJE, KONFLIKTE, KRIZE, PSIHIČNO BLAGOSTANJE

Psihologe zanima, kako naj vsa svoja spoznanja uporabijo za pomoč drugim in sebi, kako naj jih uporabijo pri premagovanju frustracij, konfliktov, kriz, stresa, kako naj preprečujejo in olajšajo njihove negativne posledice, kako naj s temi spoznanji izboljšajo kakovost življenja, kako prispevajo k občutkom zadovoljstva, smiselnosti, sreče.

- ❖ Predvsem povezano s pozitivno psihologijo
- ❖ Da bi boljše živeli

PSIHIČNO SVETOVANJE IN PSIHOTERAPIJA

Zanima jih, kako naj s svojimi spoznanji vplivajo na psihične probleme, težave in motnje, kako naj jih lajšajo, odpravljajo, kako naj s svojimi spoznanji oblikujejo psihološko svetovanje in psihoterapijo.

- ❖ Vedeti moraš kdaj je kateri pristop primeren
- ❖ Analitske terapije: pri potlačenih zadevah

NEGA, VZGOJA, UČENJE, REŠEVANJE PROBLEMOV

Zanima jih, kako naj s psihološkimi spoznanji izboljšajo učinkovitost nege, vzgoje, učenja, reševanja najrazličnejših problemov od družinskih do poklicnih, od ekonomskih do ekoloških

PROMOCIJA PRAVIC, DOSTOJANSTVA, MIRU, ZDRAVEGA OKOLJA, TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Kako uporabiti psihološka spoznanja za promocijo človekovih pravic, osebnega dostojanstva, demokratičnih odnosov, miru, ohranjanja narave in okolja, zdravja, kako z njihovo pomočju usmerjati naše delovanje k perspektivi trajnostnega in sonaravnega razvoja posameznikov in vsega človeštva.

ETIČNI KODEKS

Kako oblikovati najustreznejša načela in pravila lastnega delovanja in kako jih opredeliti v kodeksih psihološke etike (deontologije) ter v pravnih in drugih zakonih in aktih.

- ❖ Veliko preteklih eksperimentov, ki so v preteklosti pripomogli k boljšem razvoju psihologiji, danes etično ne bi bili primerni
- ❖ Znati poslušati in izbrati primerne besede

METODOLOGIJA

KVALITATIVNO IN KVANTITATIVNO RAZISKOVANJE

- ❖ Kvalitativno določanje - predpogoj za kvantifikacijo in preciznejše ocenjevanja
- ❖ Odvisnost kvalitativnega ocenjevanja od (kulturnega) konteksta □ kanibalizem, evtanazija, splav - vsi ti pojavi imajo v drugačnem kulturnem kontekstu povsem drugačen pomen, torej drugačno kakovost
- ❖ Včasih je bilo kvantitativno bolj priznано, dandanes pa tudi kvalitativno ocenjevanje pridobiva na pomenu, saj duševne procese ne moremo dobro opisati samo s številkami in statističnimi obdelavami □ razlog za neodobravanje je subjektivnost pri kvalitativnem opazovanju
- ❖ Npr. izpraševanje klienta o določeni sliki, kaj si misli, je možno preučiti le prek kvantitativnega izpraševanja, saj tako pridobiš osebno mnenje klienta
- ❖ PSIHODIAGNOSTIKA primer test inteligentnosti □ preučujejo jo s kvalitativnim in kvantitativnim določanjem
- ❖ Razlike in odnos med kvalitativnim in kvantitativnim pristopom:
 - 1) Vsak kvantitativen podatek lahko temelji na kvalitativnem
 - 2) Vsak kvantitativni podatek temelji na kvalitativnem

SMISLENO JE
UPORABLJATI OBE

PROUČEVANJE POJAVOV

KVALITATIVNO

Opazovanje otrok □ napišeš sestavek
Različni opazovalci lahko opazimo različne pojave

Dandanes tudi kvalitativno proučevanje pridobiva na pomenu

KVANTITATIVNO

Opazovanje otrok □ izpolnjuješ check listo
Opazujemo točno določene pojave, ki so v naprej predpisani na seznamu □ bolj zanesljivo

PROBLEMI IN POMANJKLJIVOSTI KVALITATIVNEGA PRISTOPA

»Ker je kvalitativno raziskovanje na vsakem koraku odvisno od spretnosti, izvežbanosti, bistrosti in sposobnosti raziskovalca, je kvalitativna analiza na koncu stvar analitičnega uma in sloga raziskovalca. Človeški dejavnik je velika moč in temeljna šibkost kvalitativnega raziskovanja in analiziranja.«

- ❖ Prisoten je faktor subjektivnosti □ + pri opazovanem, - pri opazovalcu (težko se je loči)
- ❖ Sama interpretacija / tolmačenje gradiva je pri različnih psihologih drugače razlagana □ vplivajo pretekle izkušnje psihologa

RAZLIKE V PRISTOPIH

KVALITATIVNI PRISTOP	KVANTITATIVNI PRISTOP
Opis in interpretacija pojmov	Kvantifikacija (številke)
Naravno dogajanje (teren)	Kontrolno dogajanje (laboratorij)
Pomen, smisel, kontekst (za opazovance)	Objektivna dejstva, obnašanje (za opazovalce)
Vloga teoretskih okvirjev in produkcija hipotez (teorija)	Vloge metode in preverjanja hipotez (tehnika)

MERSKE ZNAČILNOSTI

OBJEKTIVEN

OBČUTLJIVOST

MERSKE ZNAČILNOSTI

ZANESLJIV

VELJAVEN

VISOKA KORELACIJA

- ❖ Veliko pojavov je soodvisnih= koreliranih, vendar med njimi ni neposredne vzročne zveze, temveč le korelacija
- ❖ Korelacija je pogosto posledica vzročnega delovanja neke tretje spremenljivke na korelirani spremenljivki □ živahnost in zgovornost sta visoko korelirani, vendar med njima ni prave vzročnosti, je t.i. lažna vzročnost, ker kolerirata zaradi odvisnosti od skupnega vzročnega faktorja ekstravertne osebnostne dispozicije
- ❖ Korelacija je lahko posledica posredne vzročne zveze □ izobrazba in rasizem sta v negativni korelaciji, zaradi tega, ker izobrazbe zmanjšuje

dogmatizem, ki vpliva na rasizem. Izobrazba torej kolerira z rasizmom zato, ker posredno vzročno vpliva nanj in sicer preko dogmatizma

POZITIVNA PSIHOLOGIJA

- ❖ Novejša psihološka disciplina (zadnjih 20 let narašča zanimanje zanjo), katere glavni predstavnik in oče je Martin Seligman
- ❖ Nanjo je vplivala eksistencialistična in humanistična psihologija
- ❖ Ukvarja se s preučevanjem človeške sreče, smisla, psihičnega blagostanja, kakovostjo življenja, optimizmom, pozitivnimi emocijami, upanjem, osebno rastjo, humorom, empatijo, ljubeznijo, samospoštovanjem, zadovoljstvom in splošnim dobrim počutjem
- ❖ V ospredje postavi človekove potenciale □ osredotoča se več le na psihološke probleme in pomanjkljivosti (motnje, nervoze, histerija, obup, depresija)
- ❖ Človeka obravnava kot subjekt in ne kot objekt
- ❖ Kot glavni cilj človeškega bivanja dojema srečo
- ❖ Za optimalno življenje je pomembno pozitivno doživljanje sveta, sebe in drugih
- ❖ GLAVNA VPRAŠANJA: subjektivni blagor, dobro počutje, življenjsko zadovoljstvo, pozitivni afekt, optimizem, srečnost, preplavitev, upanje

SIGMUND FREUD

FREUDOVA TOPIKA DUŠEVNOSTI

ZAVESTNI DEL DUŠEVNEGA DOGAJANJA

- ❖ Manjši del duševnega dogajanja
- ❖ Tu tisto, kar je sprejemljivo za nas in naš

PREDZAVESTNI DEL

- ❖ Leži tik pod pragom zavesti
- ❖ Vsebine, ki lahko pogojno postanejo zav
- ❖ Je latentno prisotni del zavesti

NEZAVEDNI DEL DUŠEVNOSTI

- ❖ Večji del duševnega dogajanja
- ❖ Globoko zasidrane nagonske težnje
- ❖ Splone in agresivne želje ter impulzi
- ❖ Hudi konflikti
- ❖ Mnoge ideje, misli, čustva, ravnanja, nag

FREUDOVA STRUKTURA OSEBNOSTI - OSEBNOSTNE INSTANCE

ONO = ID

- ❖ Ves del ida je nezaveden
- ❖ Prvotna struktura osebnosti z vsemi nago
- ❖ Nagonske težnje začnejo delovati takoj po
zvrčajo □ dogivijo odpor

JAZ = EGO

- ❖ Nekateri deli ega so nezavedni □ TISTO
MEHANIZME
- ❖ Nova zavestna instanca osebnosti
- ❖ Upošteva realnost in zahteve okolja

NADJAZ = SUPEREGO

- ❖ Majhen del superega je nezaveden

Nagonske težnje jaza, ki jih nadjaz ne sprejema, človek potlači.

Ves čas deluje MEDIGRA MED ONIM IN NADJAZOM; vsak s svoje strani pritiskata na jaz.

Če so pritiski prehudi, se mora jaz čezmerno braniti z obrambnimi mehanizmi (ki so skriti v nezavednem delu).

V najhujšem primeru lahko pride do nezavednih konfliktov, ki

- ❖ Instanca, ki zavzame privzete moralne zahteve, norme, ideale in posameznikovo vest

PREGLED ZGODOVINE

PSIHOFIZIČNI DUALIZEM

- ❖ Prisoten pri elementarnih ljudstvih
- ❖ Svet je podvojen:
 - o Vidna, materialna lupina
 - o Nevidno, duhovno bistvo
- ❖ Narava našega izkustva sili k:
 - o Kar zaznamo, realnost □ MATERIJA, MATERIALNA STVARNOST
 - o Eterična duhovnost □ DUŠA, DUHOVNA STVARNOST

PSIHOFIZIČNI PROBLEM

PSIHOFIZIČNI INTERAKCIONIZEM

- ❖ Descartesova rešitev psihofizičnega problema
- ❖ Duh in materija sta dve absolutno različni biti (substanci)
- ❖ V človeku med njima vseeno prihaja do stika, do interakcija

TEORIJA IDENTITETE (DVEH VIDIKOV)

- ❖ Spinozova rešitev psihofizičnega problema
- ❖ Med dvema popolnoma različnima substancama ne more prihajati do interakcije
- ❖ Medsebojni vpliv materije in duha je navidezen
- ❖ Substanca je le 1 in ima dva atributa - telesnega in duševnega
- ❖ Vse je eno in to lahko doživljamo iz dveh različnih vidikov

PSIHOFIZIČNI PARALELIZEM

- ❖ Duh in materija dve absolutno različni substanci
- ❖ Substanci v bistvu ne vplivata druga na drugo, temveč samo od začetkov tečeta vzporedno

ATOMISTI

- ❖ Ni ene prasnovi, prasnovi je nešteto □ ATOMI
- ❖ Vse tvorijo neskončno majhni delci, ki jih ni mogoče deliti
- ❖ Če je vse sestavljeno iz atomov, tako velja tudi za dušo
- ❖ Demokrit zagovarja, da dušo sestavljajo skrajno fini atomi, ki so bolj okrogli in gibljivi kot delčki drugih snovi

OCCAMOVA BRITEV

- ❖ William Ockham, 13. In 14. stoletje
- ❖ Pravilo znanstvenega sponanja
- ❖ Veljajo tiste razlage, ki so najbolj preproste

SEDEŽ DUŠE

- ❖ Srce
- ❖ Jetra
- ❖ Prsni koš
- ❖ Diafragma
- ❖ Glava
- ❖ Možgani
- ❖ Kri

PRISPEVEK K PSIHLOGIJI, PO ČEM SO ZNANI

- ❖ MARULIČ: definicija psihologije, omenjen v knjigi Božičeviča,
- ❖ WUNDT: oče psihologije, strukturalizem, intraspektivni eksperiment, Temelji psihologije, prvi raziskovalni laboratorij
- ❖ BINET: oče testov sposobnosti, binetarij, standardizacija testov sposobnosti, koncept inteligentnosti, Binet - Simonov test, pojem umske starosti
- ❖ FREUD: pojem nezavednega, psihoanaliza, potlačevanje, spolni gon, Ojdipov kompleks
- ❖ WATSON: klasično pogojevanje, eksperiment Mali Albert, teorija emocij, utemeljitelj behaviorizma
- ❖ SELIGMAN: oče pozitivne psihologije, naučena nemoč, naučeni optimizem
- ❖ GALTON: fiziološki koncept inteligentnosti, zanimanje za sposobnosti, Londonska šola
- ❖ PLATON: 3 duševne plasti, odnos med dušo in telesom, materialni svet, nesnovna duša
- ❖ RORSCHAH: projekcijske tehnike
- ❖ ARISTOTEL: teorija forme, delo O duši, 3 duševne plasti, kritika Platona
- ❖ JAMES: funkcionalizem, filozofija pragmatizma, delo Principi psihologije, evolucionizem
- ❖ PAVLOV: behaviorist, raziskoval reflekse, klasično pogojevanje, eksperimenti na psih, fiziologizem